

PROTOKÓŁ KONFERENCJI w Wannsee - 20 stycznia 1942

Geheime Reichssache
("Tajna sprawa państwowa")

30 egzemplarzy
egzemplar 16

Protokół narady

I. W naradzie dotyczącej ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej, odbytej dnia 20.1.1942 r. w Berlinie, Am Grossen Wannsee Nr. 56-58 wzięli udział:

Gauleiter dr Meyer oraz Reichsamtsleiter dr Leibbrandt	Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete [<i>Ministerstwo Rzeszy dla Okupowanych Ziemi Wschodnich</i>]
Sekretarz stanu dr Stuckart	Reichsministerium des Innern [<i>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Rzeszy</i>]
Sekretarz stanu Neumann	Beauftragter für den Vierjahresplan [<i>Pełnomocnik do spraw planu czteroletniego</i>]
Sekretarz stanu dr Freisler	Reichsjustizministerium [<i>Ministerstwo Sprawiedliwości Rzeszy</i>]
Sekretarz stanu dr Bühler	Regierung des Generalgouverneurs [<i>Urząd Generalnego Gubernatora</i>]
Podsekretarz stanu Luther	Auswärtiges Amt [<i>Ministerstwo Spraw Zagranicznych</i>]
SS-Oberführer Klopfer	Partei-Kanzlei [<i>Kancelaria Partii</i>]
Dyrektor ministerialny Kritzinger	Reichskanzlei [<i>Kancelaria Rzeszy</i>]

- 2-

SS-Gruppenführer Hofmann	Rasse- und Siedlungshauptamt [<i>Główny Urząd do Spraw Rasowych i Osiedleńczych</i>]
SS-Gruppenführer Müller SS-Obersturmbannführer Eichmann	Reichssicherheitshauptamt [<i>Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy</i>]
SS-Oberführer dr Schöngarth, dowódca Policji Bezpieczeństwa i SD w Generalnej Guberni	Sicherheitspolizei und SD [<i>Policja Bezpieczeństwa i SD</i>]
SS-Sturmbannführer dr Lange, komendant Policji Bezpieczeństwa i SD na generalny okręg Łotwa, jako zastępca dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD na Komisariat Rzeszy Ostland.	Sicherheitspolizei und SD [<i>Policja Bezpieczeństwa i SD</i>]

II. Szef Policji Bezpieczeństwa i SD Obergruppenführer SS H e y d r i c h oznajmił na wstępie, że marszałek Rzeszy udzielił mu pełnomocnictw odnośnie poczynienia przygotowań do ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie i zaznaczył, że zwołano tę konferencję w celu wyjaśnienia podstawowych problemów. Wyrażone przez marszałka Rzeszy życzenie przesłania mu zarysu obejmującego organizacyjne, rzeczowe i materialne sprawy związane z ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej w Europie, wymaga uprzedniej wspólnej narady wszystkich zainteresowanych instancji centralnych w celu uzgodnienia linii działania.

Kierownictwo przy opracowywaniu ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej, należy centralnie do reichsführera SS i szefa niemieckiej policji (szefa Policji Bezpieczeństwa i SD) bez względu na granice geograficzne.

Szef Policji Bezpieczeństwa i SD złożył następnie krótką relację o walce prowadzonej dotychczas z tym przeciwnikiem. Najistotniejszymi momentami w niej są:

- a/ wyparcie Żydów z poszczególnych dziedzin życia niemieckiego narodu,
- b/ wyparcie Żydów z przestrzeni życiowej niemieckiego narodu.

W przebiegu realizacji tych dążeń rozpoczęto wzmocnioną i planową akcję przyspieszającą emigrację Żydów z terytorium Rzeszy - co stanowiło jedynie możliwe rozwiązanie tymczasowe.

Na podstawie zarządzenia marszałka Rzeszy utworzono w styczniu 1939 r. centralny urząd państwowy do spraw żydowskiej emigracji, którego kierownictwo powierzono szefowi Policji Bezpieczeństwa i SD. Głównym zadaniem tego urzędu było:

- a) podjąć wszelkie kroki celem p r z y g o t o w a n i a intensywniejszej emigracji Żydów,
- b) k i e r o w a ć falą emigracyjną,
- c) w p o s z c z e g ó l n y c h p r z y p a d k a c h przyspieszać akcję emigracyjną.

Celem tych zadań było oczyszczenie w legalny sposób niemieckiej przestrzeni życiowej z Żydów.

Wszystkie instancje zdawały sobie sprawę z minusów, wynikających z takiego forsowania emigracji. Trzeba było jednakże z góry zgodzić się na nie ze względu na brak innych dróg wiodących do rozwiązania.

Kwestia ewakuacji Żydów była problematyczna nie tylko dla strony niemieckiej, również dla krajów, do których fale emigracyjne były planowo skierowane. Rządy poszczególnych krajów podwyższyły opłaty związane z przyjęciem emigrantów, zaostrzono przepisy emigracyjne, ponadto porty były przepełnione. Te i szereg innych czynników utrudniały akcję emigracyjną Żydów. Mimo tego od momentu dojścia Hitlera do władzy do 31. 10.1941 wyemigrowało z Niemiec ok. 537.000 Żydów, w tym:

od 30.1.1933	z Rzeszy	ok. 360.000
od 15.3.1938	z Marchii Wschodniej	ok. 147.000
od 15.3.1939	z Protektoratu Czechy i Morawy	ok. 30.000.

Koszty emigracji pokrywali Żydzi indywidualni lub żydowskie organizacje polityczne. Zamożni Żydzi byli zobowiązani opłacić koszty emigracji tych, którzy nie dysponowali wystarczającymi środkami finansowymi, pozwalało to uniknąć pozostania proletariatu żydowskiego na terenie Niemiec.

Były to ściśle ustalone kwoty, liczone nie tylko w markach niemieckich, ale również w walutach obcych. Żydowskie instytucje finansowe za granicą przesyłały tym w kraju odpowiednie dewizy i tak do 30.10.1941 wpłynęło jako dar z zagranicy łącznie ok. 9.500.000 dolarów. W ten sposób zahamowano odpływ walut obcych z Rzeszy.

Tymczasem Reichsführer SS i szef policji niemieckiej zakazał emigracji Żydów ze względu na niebezpieczeństwo emigracji wojennej oraz ze względu na możliwości państw wschodnich.

III. Po uprzedniej akceptacji przez fűhrera zastąpiono obecnie emigrację ewakuacją Żydów na Wschód, stanowiącą dalszą możliwość rozwiązania problemu.

Akcję tę należy jednakże uważać jedynie za tymczasową chociaż w trakcie jej realizacji gromadzi się owo praktyczne doświadczenie, które ma ogromne znaczenie w związku ze zbliżającym się ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej.

W przebiegu realizacji ostatecznego rozwiązania europejskiej kwestii żydowskiej zostanie wziętych pod uwagę 11 milionów Żydów, która to liczba rozdziela się następująco na poszczególne kraje:

K r a j	Liczba
A. Rzesza	131.800
Marchia Wschodnia	43.700
Terytoria wschodnie	420.000
Generalna Gubernia	2.284.000
Białystok	400.000
Protectorat Czechy i Morawy	74.200
Estonia - wolna od Żydów -	
Łotwa	3.500
Litwa	34.000
Belgia	43.000
Dania	5.600
Francja / okupowane terytoria	165.000
/ nieokupowane terytoria	700.000
Grecja	69.600
Holandia	160.800
Norwegia	1.300
B. Bułgaria	48.000
Anglia	330.000
Finlandia	2.300
Irlandia	4.000
Włochy z Sardynią włą.	58.000
Albania	200
Kroacja	40.000
Portugalia	3.000
Rumunia z Besarabią włą.	342.000
Szwecja	8.000
Szwajcaria	18.000
Serbia	10.000
Słowacja	88.000
Hiszpania	6.000
Turcja (część europejska)	55.500
Węgry	742.800
ZSRR	5.000.000
Ukraina	2.994.684
Białoruś (z wyłącz. Białegostoku)	446.484
Razem ponad	11.000.000

Przedstawione dane o ilości Żydów w poszczególnych krajach odnoszą się do Żydów wierzących. Trudno było stwierdzić w inny sposób, kto był Żydem, a kto nie, szczególnie na Węgrzech i w Rumunii, gdzie za określoną sumę można było kupić fałszywe dokumenty.

Znaczny jest wpływ Żydów na terenie ZSRR, w części europejskiej szacunkowo mieszka ok. 5 milionów, w azjatyckiej ok. 1,4 miliona. Żydzi zamieszkujący należącą do Europy część ZSRR procentowo należeli do następujących grup zawodowych:

Rolnicy	9.1%
Robotnicy	14.8%
Zatrudnieni w handlu	20.0%
Urzędnicy	23.4%
Wykonujący zawody wolne	32.7%

W przebiegu realizacji ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej należy użyć Żydów do pracy na Wschodzie pod odpowiednim kierownictwem i w odpowiedni sposób. Ujęci w duże kolumny robocze z uwzględnieniem separacji obu płci, zostaną zdolni do pracy Żydzi skierowani na te terytoria w celu budowy dróg; przez naturalną eliminację odpadnie przy tym oczywiście duża ich część.

Pozostałych należy poddać odpowiedniemu traktowaniu, gdyż będzie to bezsprzecznie najbardziej odporna część, wyselekcjonowana na naturalnej drodze; w razie uwolnienia należałoby ją uważać za zalążek nowej żydowskiej odbudowy (czego nas uczy historia).

W trakcie praktycznej realizacji ostatecznego rozwiązania Europa zostanie przeczesana z Zachodu na Wschód. Przede wszystkim należy dokonać tego na terytoriach Rzeszy z protektoratem Czechy i Morawy włącznie - chociażby ze względu na kwestię mieszkaniową i inne konieczności społeczno-polityczne.

Ewakuowani Żydzi będą stopniowo umieszczani w tzw. gettach przejściowych, skąd w dalszym ciągu przetransportuje się ich na Wschód.

Ważnym założeniem przy przeprowadzaniu ewakuacji w ogóle jest - według dalszych słów Obergruppenführera SS Heydricha - dokładne określenie wchodzącego w grę kręgu osób.

Żydzi w wieku ponad 65 lat nie mają być ewakuowani, lecz przetransportowani do getta dla starców, na które przewidziany jest Terezin.

Obok tych roczników - a w Rzeszy i w Marchii Wschodniej około 30% z pośród 280.000 Żydów zamieszkałych tam w dniu 31.X.1941 r. liczy ponad 65 lat - zostaną umieszczeni w żydowskich gettach dla starców ciężko poszkodowani żydowscy inwalidzi wojenni oraz Żydzi odznaczeni orderami wojennymi (Krzyż Żelazny I. kl.).

Tego rodzaju należyte rozwiązanie pozwoli uniknąć za jednym zamachem licznych interwencji.

Rozpoczęcie poszczególnych akcji ewakuacyjnych będzie w dużym stopniu uzależnione od rozwoju sytuacji wojennej. Co się tyczy rozpracowania sprawy ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej na okupowanych przez nas i znajdujących się w naszej strefie wpływów terytoriach europejskich wysunięto propozycję, aby stosowni fachowcy Ministerstwa Spraw Zagranicznych odbyli naradę z odpowiedzialnym referentem Policji Bezpieczeństwa i SD.

Słowacja i Krocja nie stanowią w tym względzie większego problemu, ponieważ główne kwestie dotyczące ewakuacji zostały tam wyjaśnione. Również w Rumunii jest pełnomocnik odpowiedzialny za ewakuację Żydów. Konieczne jest w najbliższym czasie obsadzenie stanowiska referenta do kwestii żydowskiej przy rządzie węgierskim. Aby rozwiązać tę kwestię we Włoszech Obergruppenführer H e y d r i c h uważa za wskazaną współpracę szefów policji odpowiedzialnych za ewakuację.

We Francji, zarówno w części okupowanej jak i nie okupowanej, nie przewiduje się większych komplikacji w przeprowadzeniu akcji ewakuacyjnej.

Podsekretarz stanu L u t h e r uważa, że w krajach północnych mogą wyniknąć utrudnienia w akcji ewakuacyjnej, dlatego zaleca tymczasowe opóźnienie jej.

W grę wchodzi relatywnie niewielka liczba Żydów, więc opóźnienie to na pewno nie spowoduje większych problemów. Urząd do Spraw Emigracji w Europie południowo-wschodniej i zachodniej nie przewiduje trudności w akcji ewakuacyjnej.

Gruppenführer SS H o f m a n n zamierza wydelegować na Węgry referenta z ramienia Urzędu do Spraw Rasowych i Wysiedleńczych, którego zadaniem będzie ogólne zapoznanie się z sytuacją. Referent ten będzie oficjalnie tymczasowo zajmował stanowisko pomocnika przy Attache' policji.

IV. Rozwiązanie kwestii żydowskiej oparte będzie na Ustawach Norymberskich, przy czym istotnym punktem jest ostateczne rozstrzygnięcie problemu mieszańców i małżeństw mieszanych.

Szef Policji Bezpieczeństwa i SD powołując się na pismo dyrektora ministerialnego Kancelarii Rzeszy wyjaśnia następujące punkty:

1) Mieszańcy pierwszego stopnia

W rozstrzygnięciu kwestii żydowskiej mieszańcy pierwszego stopnia traktowani są jak Żydzi.

Wyjątek stanowią:

- a) Mieszkańcy pierwszego stopnia pozostający w związku małżeńskim z przedstawicielem rasy aryjskiej i mający w tym związku dzieci (mieszkańcy drugiego stopnia). Mieszkańcy drugiego stopnia traktowani są jak członkowie rasy aryjskiej.
- b) Mieszkańcy pierwszego stopnia, którzy przez wyższe instancje partii i państwa z określonych względów zaliczani są do wyjątków. Przy czym każdy taki przypadek zostanie ponownie wnikliwie przeanalizowany i nie wykluczone, że zapadnie nowa decyzja (nie koniecznie na korzyść mieszkańca)

Warunkiem zaliczenia do grupy wyjątków są zasługi danego mieszkańca (nie zasługi rodziców bądź małżonka krwi aryjskiej).

Każdy mieszaniec pierwszego stopnia wykluczony z akcji ewakuacyjnej poddany zostanie sterylizacji. Ma to na celu przeciwdziałanie narodzinom nowych pokoleń mieszaińców i ostateczne oczyszczenie z nich narodu niemieckiego. Poddanie się sterylizacji jest dobrowolne, ale jest ono warunkiem pozostania na terenie Rzeszy Niemieckiej.

Wysterylizowany „mieszaniec” jest następnie zwolniony z wszelkich ustaleń, którym dotychczas podlegał.

2) Mieszkańcy drugiego stopnia

Mieszkańcy drugiego stopnia traktowani są w zasadzie jak członkowie rasy aryjskiej. Jedynie w następujących przypadkach zaliczani są do rasy żydowskiej:

- a) gdy pochodzą z rodzin, gdzie zarówno ojciec jak i matka są mieszkańcami,
- b) gdy ich charakterystyczny wygląd zewnętrzny wyraźnie wskazuje na to, że dany mieszaniec drugiego stopnia jest Żydem,
- c) gdy szczególnie negatywna opinia władz policyjnych i politycznych daje dowód na to, że mieszaniec drugiego stopnia przez swój stan emocjonalny i zachowanie zalicza się do Żydów.

Nie dopuszcza się wyjątków od wyżej wymienionych przypadków, nawet gdy mieszaniec drugiego stopnia wstąpił w związek małżeński z członkiem rasy aryjskiej.

3) Małżeństwa między Żydami i przedstawicielami rasy aryjskiej.

Należy wnikliwie przeanalizować każdy przypadek i rozważyć, czy żydowski małżonek/małżonka ma zostać objęty(a) akcją ewakuacyjną bądź czy przez wzgląd na skutki takiej decyzji dla krewnych niemieckiej krwi mieszkańca powinien on zostać skierowany do getta.

4) Małżeństwa między mieszkańcami pierwszego stopnia i przedstawicielami rasy aryjskiej.

a) bezdzietne

W przypadku małżeństw bezdzietnych mieszaniec pierwszego stopnia objęty jest akcją ewakuacyjną lub skierowany do getta (podobne postępowanie w przypadku małżeństw Żydów z przedstawicielami rasy aryjskiej; patrz p.3)

b) małżeństwa z dziećmi

Dzieci pochodzące z tych małżeństw są mieszkańcami drugiego stopnia. Jeśli dzieci te uznane są za Żydów, podlegają ewakuacji wraz z mieszkańcem pierwszego stopnia bądź zostają skierowane do getta. W przypadku, gdy dzieci te są uznane za pełnych Niemców, nie są objęte ewakuacją i zostają oddzielone do mieszkańca pierwszego stopnia.

5) Małżeństwa pomiędzy dwoma mieszkańcami pierwszego stopnia lub mieszkańcem pierwszego stopnia i Żydem.

Małżeństwa te, wraz z dziećmi, traktowane są jak Żydzi, dlatego objęte są akcją ewakuacyjną bądź skierowane do getta

6) Małżeństwa pomiędzy mieszkańcem pierwszego stopnia i mieszkańcem drugiego stopnia.

Małżonkowie bez względu na to, czy posiadają dzieci czy nie, objęci są ewakuacją lub skierowani do getta. Dzieci pochodzące z tych małżeństw zgodnie z zasadami rozróżniania ras uznane są za Żydów. Wykazują zdecydowanie więcej cech rasy żydowskiej niż mieszkańcy drugiego stopnia.

Gruppenführer SS H o f m a n n jest zdania, że sterylizacja jest doskonałym rozwiązaniem na szeroką skalę. Tym bardziej, że mieszaniec stojąc przed wyborem

ewakuacji bądź sterylizacji, na pewno wybierze to drugie.

Sekretarz stanu dr Stuckart stwierdza, że w praktyce wyżej wymienione możliwości oczyszczenia narodu niemieckiego z mieszańców wiążą się z wieloma czynnościami administracyjnymi. Uwzględniając fakty biologiczne zaproponował przymusową sterylizację [dr Stuckart].

Aby uprościć problem małżeństw mieszanych należy rozważyć różne możliwości, które miałyby za cel ustawowe unieważnienie takich małżeństw.

Sekretarz stanu Neumann oświadczył odnośnie zagadnienia wpływu ewakuacji Żydów na życie gospodarcze, że Żydzi zatrudnieni w zakładach ważnych z punktu widzenia produkcji wojennej nie mogą być ewakuowani, dopóki nie ma dla nich zastępstwa.

Obergruppenführer SS Heydrich zwrócił uwagę na to, że Żydzi ci zgodnie z zaakceptowanymi przez niego wytycznymi, dotyczącymi przeprowadzenia będących obecnie w toku akcji ewakuacyjnych - i tak nie zostaliby ewakuowani.

Sekretarz stanu dr Bühler stwierdził, że Generalna Gubernia byłaby zadowolona, gdyby od niej rozpoczęto rozwiązywanie tego problemu, gdyż tutaj problem transportu nie jest skomplikowany i wgląd

na zatrudnienie nie hamowałby przebiegu tej akcji. Należałoby usunąć Żydów z terytorium Generalnej Guberni jak najszybciej, bo właśnie tutaj Żyd stanowi duże niebezpieczeństwo jako nosiciel epidemii i poza tym wywołuje stale zaburzenia w gospodarczej strukturze kraju z powodu ciągłego uprawiania pokątnego handlu. Zresztą wśród około 2,5 miliona Żydów wchodzących tu w rachubę, większość jest *niezdolna do pracy*.

Sekretarz stanu dr Bühler dodatkowo stwierdził, że kierownictwo przy opracowywaniu rozwiązania kwestii żydowskiej w Generalnej Guberni należy do szefa Policji Bezpieczeństwa i SD i że w swoich pracach będzie on wspomagany przez władze Generalnej Guberni. [Bühler] miałby tylko jedną prośbę - by kwestia żydowska na tym terytorium została jak najszybciej rozwiązana.

Na zakończenie omówiono różnego rodzaju możliwe drogi wiodące do rozwiązania przy czym zarówno gauleiter dr Meyer jak i sekretarz stanu dr Bühler byli zdania, aby w toku realizacji ostatecznego rozwiązania dokonywać od razu na odnośnych terytoriach samodzielnie pewnych przygotowań, starając się jednakże o niewywoływanie zaniepokojenia wśród ludności.

Konferencję zakończył szef Policji Bezpieczeństwa i SD zwracając się do uczestników narady z prośbą, aby okazywali mu odpowiednią pomoc w jego pracach nad rozwiązaniem tego problemu.
